

helpen. Het museum met scheepsmodellen, gereedschap, constructietekeningen,... is ondergebracht in de beschermdde meesterwoning uit 1830. Het gonst van de goede bedoelingen, maar als museum is het zeker geen koploper en zou eigenlijk professioneler moeten worden aangepakt. Een turf voor het museumconsulentschap? Dit brengt ons bij de scheepvaartmusea.

SCHEEPVAARTMUSEA IN ANTWERPEN

Het Nationaal Scheepvaartmuseum van Antwerpen in Het Steen voelt zich in zijn bestaan bedreigd. Althans voor een goed deel. Het museum zal immers in de (nabije?) toekomst worden opgenomen in het Antwerps stadsmuseum MAS (Museum aan de Stroom), maar alleen die delen van de collectie die betrekking hebben op de Antwerpse maritieme geschiedenis.

De mensen van het Scheepvaartmuseum maken zich zorgen over de rest van hun nationale collectie en over hun bibliotheek. De slechte verstandhouding met het stadsbestuur lijkt te escaleren.

De ondergrondse is misschien voor een stuk terecht, de middelen zijn onvoldoende, een erkenning binnen het museumdecreet, daar valt niet aan te denken. Een grondige selectie in de collecties, een afstaan van een deelcollectie aan een gespecialiseerd museum, zich toeleggen op een specifiek deel van de collectie waar het MAS naar vraagt, een dynamischer platform dan de klaaghoek, een aanbod i.p.v. een vraag, misschien zou dit allemaal meer deuren openen en de toekomst van het museum veilig stellen. De potentie is er; het moet mogelijk zijn om een publiek te sensibiliseren voor het Maritiem Park. Het lichtschip 'Westhinder III' in het nabijgelegen Bonapartedok, palend aan het komende MAS is voor iedere bootjesliefhebber om de vingers bij af te likken (dit niet ter plaatse doen). In datzelfde Bonapartedok vinden wij het Rijn- en Binnenvaartmuseum, uitgebaat door een gelijknamige v.z.w. Gratis en voor niets zijn de sleper 'Mon Désir', de motorschepen 'Angèle' en de 'Liomar' te bezoeken. Op de 'Liomar' wonen de vroegere eigenaars die als conciërge fungeren van dit museum te water. Beheer en onderhoud gebeurt uitsluitend door vrijwilligers, meestal oudvrienden.

Ondanks alle perikelen blijft een bezoek aan het Steen, het Maritiem Park en het Bonapartedok, alles binnen loopafstand, een verplichte feestdag.

DE DOELSE KOGGE

Superprofessioneel bestaat ook. De Doelse kogge, een vrachtschip uit ca. 1325, werd op basis van archeologische prospectie door de Archeologische Dienst Waasland (ADW) opgegraven op de werf voor het Deurganckdok op linker Scheldeoever nabij Doel. Voor de berging en het behoud van de kogge werden door minister Johan Sauwens speciale kredieten voorzien. Een publieksdag op 22 oktober 2000 lokte meer dan 10.000 bezoekers, een betekenisvol aantal en een indicatie van een publiekssensibiliteit voor archeologie en of maritiem erfgoed. De berging diende te gebeuren binnen de 8 weken, hulp werd ingeroepen van het Nederlands Instituut voor Scheeps- en Onderwaterarcheologie en het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium (Zellik). Er werd tevens gezocht naar een snelle registratietechniek, dit gebeurde door het 3-D scannen van het scheepswrak. Een berging in zijn geheel was niet mogelijk en het wrak werd volledig ontmanteld. Het scheepshout wordt thans en tijdelijk bewaard in met water gevulde containers.

De wetenschappers hebben hier hun werk gedaan en doen het nog. Wanneer komen de publiekswerkers?

RUDY VERCRUYSE

Alle adressen en info: zie p. 39

Dé Biennale

'De bijdrage in ons paviljoen behoort stellig tot één van de beste' zei een Engelse tegen me. Alsof ik was aangevallen, hoorde ik mezelf antwoorden dat de Belgische vertegenwoordiging op de biennale '97, met Thierry De Cordier, zelfs nog indrukwekkender was. Een snuifje patriottisme is niet vreemd aan dit tweejaarlijkse kunstevent, gekend als 'de biennale'.

Als men er al een locatie aan toevoegt betreft het altijd een andere biennale dan die van Venetië, het is zowat de moeder van alle andere grote kunsteventen. De oorsprong ligt bij enkele Venetiaanse intellectuelen, kunstenaars en schrijvers die de aandacht wilden vestigen op de eigentijdse kunst, het liefst de Italiaanse dan nog. Net zoals het Venetië in het noorden, leek de dogenstad aan het eind van de 19de eeuw eerder een plaats waar men kwam om te sterven. Een beetje toerisme en buitenlandse valuta zou Venetië-la-morte geen kwaad doen, wat een bijkomende reden was om zo'n kunstmanifestatie uit de grond te stampen. Een jaar voor de moderne Olympische spelen het licht zagen, werd de eerste editie ervan plechtig geopend in 1895. Beide organisaties hebben met elkaar gemeen dat ze de beste vertegenwoordiger(s) van hun land willen meten met elkaar. Ondanks de soms verguisende kritiek, blijven beide instellingen niet alleen overleven, ze worden iedere keer zelfs groter. Vandaag worden per editie enkele prijzen uitgereikt, een dikke generatie geleden kregen de kunstenaars nog effectief medailles in Venetië. Geen mens maakt zich echt druk om die prijzen, want iedereen weet dat hier deelnemen bijna even belangrijk kan zijn dan winnen. Aanwezig zijn is de hoofdzaak.

Begin 20ste eeuw rezen de nationale paviljoens snel op in het Giardini-park, ons land behoorde tot de koplopers. Het is echter wachten tot de zestiger jaren alvorens de biennale een echte barometer van het eigentijdse kunstklimaat wordt. Hiervoor waren kunstenaars uit de avant-garde slechts mondjesmaat aanwezig geweest. Sinds 1995 brak men eveneens met de traditie dat een Italiaan directeur was van dit evenement. Landen kiezen nog steeds hun eigen vertegenwoordiging, maar de directeur lanceert een oriënterend thema en organiseert daarnaast vaak een grote tentoonstelling. Door het groeiend succes deint dit evenement

momenteel uit over de ganse stad. Wegens de bouwstop, palmen verschillende landen een locatie in, buiten het tentoonstellingspark. In 1984 namen 32 landen deel, nu zijn het er meer dan 50. Landen als Ierland, Luxemburg, Kroatië, Slovenië, Taiwan en verschillende Oostbloklanden veroorloven zich alle moeite om aanwezig te zijn. Sommige landen zoeken hier zelfs de erkenning voor hun volk, met romantische programmaverklaringen in de begeleidende catalogi. Het is dan ook weinig verwonderlijk dat de thema's van de recente jaren zich richten op het nomadische of territorialiteit, en dat kunstenaars in '97 werden omschreven als 'trans-nationale nomaden'.

België doet z'n eigen complexiteit eer aan door alternerend de Vlaamse of de Franstalige gemeenschap het nationale paviljoen te laten invullen. Vier jaar geleden weigerde David Hammons echter Amerika te vertegenwoordigen, 'I won't be your nigger' moeten zijn woorden geweest zijn. Dit staat gelijk aan commerciële zelfmoord, want het gaat de meeste kunstenaars goed voor de wind na deze tentoonstelling. Toch zijn het vaak gevestigde namen die we aantreffen in de paviljoens, tenzij het landen betreft die tot hiertoe esthetisch aan de periferie bleven. Voor aankomend talent is er de 'Aperto', deze tentoonstelling in een voormalige touwslagerij toont vooral jongere kunstenaars. Dit geldt zowat als de groothandel voor museumdirecteurs en internationale tentoonstellingsmakers. Wie daar een goede beurt maakt, zie je later regelmatig opduiken in andere kunstcircuits. Net zoals de vorige keer, wordt de biennale geleid door Harald Szeeman. Deze Zwitserse tentoonstellingsmaker leidde de roemruchte vijfde Documenta-tentoonstelling in Kassel met onder andere Panamarenko's befaamde zeppelin. Van begin juni is het werk van Luc Tuymans te zien in één van de mooiste paviljoens, het Belgische.

LUC TUYMANS' JEUK EN ONSCHERPTE

Voor de Biennale van Venetië selecteerde Luc Tuymans (*1958) een dertigtal schilderijen uit zijn oeuvre van de laatste tien jaar. Door deelname aan verschillende internationale tentoonstellingen is zijn werk ondertussen wereldwijd bekend. Regelmatig worden Tuymans' schilderijen door grote veilinghuizen te koop aangeboden. Tegenwoordig komt zijn werk dan ook vaak terecht bij de echte grote verzamelaars of belandt het in gerenommeerde musea. Deze interesse heeft te maken met de nog steeds groeiende belangstelling voor de Belgische kunstscène, de professionele ondersteuning door zijn galerie, Zeno X in Antwerpen en vooral met de

picturale en iconografische betekenis van het werk zelf. Soms laat hij zijn kleuren gloeien, maar overwegend blijft zijn kleurenpalet gedempt zodat de schilderijen het karakter krijgen van een dramatische grisaille. Een andere opvallende karakteristiek is het onscherpe karakter van de beelden. De schilderijen vallen te vergelijken met de gewaarwording van jeuk, onder het oppervlak speelt zich iets verborgens af. Als jeuk te lang duurt, verwekt het irritatie, je wil dat het verdwijnt maar het blijft woekeren. Als er zich een barstje voordoet in het vernis van onze maatschappij, wordt het niet gerepareerd door Tuymans, eerder krast hij erin en rukt de huid verder open. Wat eerst onschuldig leek, ontpopt zich als een kwaadaardig onderhuids gezwel.

'Leopard' stelt letterlijk een dierenhuid voor, maar in de aanwezigheid van figuren als koning Boudewijn of Lumumba verliest de betekenis haar onschuld. Met dit koloniaal verleden is België nog steeds niet in het reine gekomen, we slepen het mee zoals ons onderbewustzijn. 'Bwana Kitoko', de mooie jonge Boudewijn maakte in 1955 veel indruk op de Congolezen. Op zoek naar authenticiteit, imiteerde Mobutu hem op verschillende punten. De Belgische onderscheiding van de Leopoldsorde kreeg een exotische variant in de 'Ordre du Léopard'. Eén van de machtssymbolen die deze tropische dictator in het leven riep. Het gehele werk van deze kunstenaar is doordrongen van de mechanismen van de beeldvorming. We werven kennis via beelden, maar steeds blijven de dingen hangen in onscherpte, het lijkt alsof we niets duidelijk kunnen focussen, er is steeds iets wat ons ontsnapt. Vroeger ging de aandacht meer naar de oorlog en de holocaust, alsof het 'verdriet van België' vorm had gekregen. De huiver richt zich eveneens op de tergende fenomenen van de eigen tijd. Zo lijkt 'Peter' op het eerste zicht een gewoon stillevens, tot blijkt dat het een shaker betreft van een massamoordenaar die er een bijkomende afwijking op na houdt. Bloed van slachtoffers bereidde hij met die shaker tot een verdacht culinair mengsel. Eens men dit weet kan men er natuurlijk niet meer op dezelfde wijze naar kijken. De wereld is verdacht gemaakt, het paradijs is gestorven. Eén van de laatste schilderijen die de kunstenaar realiseerde voor deze tentoonstelling is een monumentaal werk met de voorstelling van een neushoornkop, een verdacht koloniaal trofee bij uitstek. Het verleden laat de kunstenaar niet los, zijn werk dwingt ons om er mee om te gaan, zelfs al is het krabben geblazen tot de huid open ligt om de jeuk tegen te gaan.

STEF VAN BELLINGEN

GEZICHT OP DE BIENNALE
© STEF VAN BELLINGEN
LUC TUYMANS
LEOPARD, 2000
© ZENOX GALLERY, ANTWERP

Amarantaanbod voor OKV-abonnees

Venetië: De Biennale

van zaterdag 21 tot dinsdag 24 juli 2001
met Stef Van Bellinghen

Verblijf te Venetië in Hotel Union*** (kamer met ontbijt) inclusief alle toegangstickets en verplaatsingen per vaporetto, lijnvluchten met Sabena en inhoudelijke begeleiding.

29.850 BEF (tweepersoonskamer)

Organisatie: Amarant vzw i.s.m. Reizen De Buck

Info en reservering:
tel. 09/269.17.40 fax 09/233.42.36 e-mail: reizen@amarant.be